

РОЗВИТОК КІНОМИСТЕЦТВА У МІСТАХ ТА РЕГІОНАХ ВІННИЧЧИНИ 60-80 рр. ХХ СТ.

Постановка проблеми. У середині 60-80 рр. ХХ ст. особливого значення набуло кіномистецтво. Одним із його найголовніших завдань, було пропагування радянського способу життя, показ його переваг на прикладі життя та побуту населення краю. Творці кінематографії зображували у своїх стрічках – людей соціалістичного світогляду, трударів, які будують комунізм. Найчастіше кіно відвідували механізатори, педагоги, учні, управлінські працівники, адже кіно як найбільш масове і найважливіше з мистецтв сприяло ідейному вихованню нашого народу. Поруч з цим доходи від кіно слугували складовою частиною державного бюджету.

Актуальність теми. Актуальність обраної теми визначається тим, що у ній порушуються проблеми духовного розвитку населення, висвітлюються форми і методи культурно-просвітницької роботи, її здобутки і прорахунки, розв'язання яких сприятимуть удосконаленню управління діяльності органів влади у створенні благополуччя сучасного українця.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій. Означена проблема частково висвітлювалася у працях вітчизняних істориків: О. Бажана [1], який розглядає стан освіти, науки і культури в Українській РСР у середині 60-80 рр. ХХ ст., С. Зінича [2], який характеризує соціалістичний реалізм як творчий метод радянського кіномистецтва, Г. Кривчика [3], який розкриває культурно-освітні процеси в українському селі у зазначений період, Т. Левчука [4], який порушує питання кіномистецтва Радянської України у сімдесятих роках, О. Шупика [5], який висвітлює соціалістичний спосіб життя і радянське кіномистецтво у 80-ті роки ХХ ст. Також слід відзначити значущість архівних матеріалів, щоденників, усні свідчення сучасників.

Мета статті полягає у розкритті умов функціонування та розвитку кіномистецтва у містах та регіонах на Вінниччині 60-80-х рр. ХХ ст.

Виклад основного матеріалу. Особливе місце в арсеналі ідеологічної боротьби КПРС займало кіномистецтво. Кіноіндустрія у СРСР і зокрема в Україні відчувала постійну не лише ідейну, а й матеріальну та організаційну підтримку системи. Саме тому ця елітарна галузь культури притягувала значну кількість майстрів мистецтва та обслуговуючого персоналу. У зв'язку з цим, за мету було поставлено розкривати засобами кіномистецтва «суть і зміст політики радянської держави, показувати розквіт і зближення націй і народностей, їх успіхи в економічному, соціальному і культурному розвитку».

Якісні показники зародження та розширення кіномережі можна простежити у Вінницькій області. Відповідно до Рішення № 161 виконкому Вінницької обласної Ради депутатів трудящих від 7 квітня 1967 року «Про стан кінообслуговування населення та підсумки фінансово-господарської діяльності державної кіномережі області за 1966 р.» відзначалося, що у кіномережі області проводилася певна робота з кінообслуговування населення [6, арк. 137].

На середину 1965 – 1970 рр. ХХ ст. тут працювало 1390 кіноустановок, з яких 1254 – державні. Демонстрували фільми як в області, так і у сільській місцевості. У середньому кіносеанси щоденно відвідували понад сотні тисяч глядачів. Кінотеатри, як правило, працювали щоденно. Перед кожним кіносеансом демонструвалися кіножурнали, що популяризували радянський спосіб життя, нові радянські свята та обряди вели антирелігійну пропаганду тощо. Мешканці міст та містечок, у порівнянні із сільськими жителями мали неоднаковий доступ до кіномистецтва.

Якщо протягом року кожен житель міста переглядав кінофільми лише 30 разів, то

мешканець села – лише 14. Як і у селах, так і у містах глядачі переглядали найкращі твори радянської кінематографії, зокрема такі фільми як «Державний злочинець», «Страчені на світанку», «Вірте мені, люди» та інші [7, арк. 45].

З метою покращення кінообслуговування населення впродовж 1967-1970 рр. у 400 селах Вінниччини було встановлено нову кіноапаратуру, а у 200 селах – апаратуру для показу широкоекранних кінофільмів [7, арк. 46]. Архівні матеріали дають змогу простежити динаміку розгортання мережі фільмотек у районних центрах Вінницької області. Так, якщо на 1966 р. фільмотеки функціонували у Вінниці, Бершаді, Гайсині, Козятині, Могилів-Подільському та Тульчині то, впродовж 1967 р. вони з'явилися у Бару, Жмеринці, Погребищі та Хмільнику, в 1968 р. – Крижополі, Немирові, Тиврові та Ямпілі, в 1969 р. – Іллінцях, Тростянці, Шаргороді, у 1970 р. – Калинівці та Липовці [8, арк. 198].

У кіномережі нашої області означеного періоду було докорінно покращено рекламування та пропаганда кінофільмів. Так, на виробничому комбінаті обласного управління кінофікації було виготовлено 290 рекламних стендів, ще 150 знаходилися у виробництві. Виготовляли рекламні стенди на меблевих фабриках, у майстернях колгоспів, радгоспах та промкомбінатах. Усі рекламні матеріали відображали короткий зміст фільму. Також широко розповсюджувалися районні та багатотиражні газети, сільські радіовузли. Для пропаганди фільмів кожна кіноустановка передплачувала журнали «Радянський екран», «Новини кіноекрану» та газети, наприклад, «Культура та життя» [10, арк.81].

У процесі демонстрації кінофільмів багато залежало від кіномеханіка. Якщо він ставився відповідально до своєї роботи, то розповідав глядачам про фільм, акторів. Коли глядачі виявляли бажання подивитись певний фільм, кіномеханік міг його замовити, наприклад «Біле плаття», «Шкільний вальс», «Знахар», «Червона калина», «Сильні духом», а міг замовити й будь який агітаційний фільм. Помічник кіномеханіка з смт. Турбова Липовецького району Вінницької області Т. Т. Шевченко згадує, що демонструючи фільми, вони їздили по одних селах району в суботу і неділю, а в інші дні по інших селах, в останньому селі передавали фільми місцевим кіномеханікам. Рекламні плакати їм видавали у кіномережі, там же замовляли фільми, які приходили через декілька днів.

Перевірками було встановлено й численні приклади байдужого ставлення кіномеханіка до своїх обов'язків, а саме: не завжди рекламували фільми, не вели попередній продаж квитків, допускали зриви кіносеансів та простій кіноустановок, використовували приміщення клубів не за призначенням. Байдуже ставлення окремих кіномеханіків не лише чинило негативне враження на відвідувачів, а й псувало враження про якість кіномережі у цілому. Варто відзначити й те, що недоліком роботи у даному напрямку було ігнорування таких форм роботи як: зустрічі з акторами та режисерами, проведення конференцій глядачів, широке обговорення фільмів тощо [10, арк. 82].

Значні зусилля партійних організацій та місцевих Рад депутатів трудящих були направлені на розгортання кіномережі у загальноосвітніх закладах. Так, відповідно до Рішення №640 виконкому Вінницької обласної Ради депутатів трудящих від 20 грудня 1966 року «Про поліпшення кінофікації загальноосвітніх шкіл Вінницької області на 1967-68 роки», передбачалося, що до кінця навчального року буде завершено кінофікацію середніх і восьмирічних шкіл області, забезпечено їх кіноапаратурою та належно будуть обладнані кабінети для широкого використання технічних засобів навчання [9, арк. 197].

За вказаний період було розширено мережу районних (міських) фільмотек і забезпечено їх відповідно обладнаними приміщеннями та устаткуваннями. У розпорядження вчителів середніх і восьмирічних шкіл була надана кіноапаратура та інші технічні засоби навчання, які активно використовувалися у навчально-виховному процесі. До 1970 року всі вчителі шкіл одержали право на демонстрування вузькоплівкового кіно, а також було надано бюджет на придбання навчальних кінофільмів [9, арк. 198].

Однією з директив, що координували роботу у сфері кіномистецтва окресленого періоду була постанова ЦК КПРС від 2 грудня 1972 року «Про заходи по дальшому розвитку радянського кінематографу». Вона підкреслювала, що «багато кінематографів не

використовують усього багатства художніх засобів для створення вражаючого образу нашого сучасника, який живе в умовах розвинутого соціалістичного суспільства. На екрані рідко з'являлися герої, які приваблювали б цілісністю характеру, людською приналежністю, відданістю комуністичним ідеалам».

Обговорюючи реалізацію директиви на місцях, виконком Вінницької міської Ради депутатів трудящих відзначав, що кінотеатрами міста проводиться певна робота з організації кінообслуговування трудящих, а також його виховання населення «в дусі патріотизму та пролетарського інтернаціоналізму на революційних, бойових і трудових традиціях, пропаганді передового досвіду» [10, арк. 72].

Позитивним у діяльності кінотеатрів м. Вінниці: ім. Коцюбинського, «Росія», «Вишенька», «Родина», «Дружба» було залучення до співпраці активу та представників підприємств і організацій територій, які вони обслуговували. У кіноустановах добре працювали кінолекторії, кінофестивалі, підтримувалися зв'язки зі школами та підприємствами. Між кінотеатрами були складені договори на соціалістичні змагання та їх гласності [8, арк. 74].

Проте, у кінообслуговуванні населення були істотні недоліки. Аналіз перевірок свідчив, що основною причиною низьких показників у роботі кінотеатрів «Жовтень» та ім. Шевченка було те, що вони знаходилися в занедбаному стані, у їх практичній роботі була відсутня глибока плановість. Не менш важливу роль відіграла відсутність рекламних щитів кінотеатрів, адже кінофільми, які демонструвалися у кінотеатрі ім. Кірова (філіал ім. Шевченка) афішувалися на папірцях з учнівських зошитів. У брудному стані знаходилися прилеглі до кінотеатрів «Жовтень» та ім. Шевченка території. Були відсутні творчі зв'язки з виробничими колективами. Мало приділялося уваги зміцненню кадрів кінопрацівників, створення для них нормальних умов праці і побуту, що призвело до великої плинності цих кадрів [10, арк. 75].

Окрім того органи кінофікації і кінопрокату в своїй практичній роботі не враховували зростаючого культурного рівня сільських жителів, широкого розвитку телебачення, не вживали заходів до підвищення культури кінообслуговування, поліпшення реклами фільмів, організації повторного демонстрування кращих кінокартин минулих років. Як наслідок, сільська мережа працювала ще незадовільно. План з валового збору за 10 місяців було виконано лише на 96,8%. До бюджету області не надійшло 54,1 тис. крб., заборгованість спостерігалася майже в половині районів. Найгірший стан з виконання фінансових планів був у Калинівському, Жмеринському, Вінницькому, Козятинському, Погребищенському, Тиврівському та інших районах [10, арк. 274].

Упродовж 1975 – 1980 рр. відділи культури та виконкоми місцевих Рад стали більше приділяти уваги зміцненню і зростанню матеріальної бази закладів культури, підвищенню ідейно-політичного та організаторського рівня їх роботи. Так, протягом зазначеного періоду було відкрито 13 нових клубних закладів та збудовано 20 нових приміщень. Значно розширилась і зміцніла бібліотечна мережа. Поліпшилось культурне обслуговування трудящих. Зокрема, у 1982 році було залучено до перегляду фільмів близько 6 млн. глядачів, 218 тис. чоловік відвідали спектаклі обласного музично-драматичного театру, 600 тис. – концертні бригади філармонії, 286 – тис. населення – були читачами бібліотек міста Вінниці [11, арк. 9].

У цілому період 60-80-х рр. ХХ ст. відзначився тим, що мережа закладів культури Вінницької області кількісно зросла, можливості організації радянського стилю життя та проведення культурного дозвілля дещо розширилися. Однак, клуби та інші заклади культури в окремих населених пунктах перебували у непридатних для будь-якої роботи будівлях, у деяких місцевостях області таких закладів взагалі не було.

Висновки. Отже, кіно можна без перебільшення назвати мовою ХХ ст., яке продовжувало відігравати велику роль в ідейному вихованні нашого народу. Не можемо не відзначити досить дієву організаційну та фінансову підтримку з боку партії, її ефективну кадрову політику, одним із головних стратегічних досягнень якої, стало залучення у художній процес молодих фахівців, створення їм стартових побутових та творчих умов для

самореалізації.

Поряд із позитивним, існувало й негативне, адже всі заклади культури повністю підпорядковувалися партійному керівництву, здійснюючи відповідні «соціальні замовлення». Вони виконували не тільки важливі просвітницькі функції, сприяли підвищенню освітнього і загальнокультурного рівня населення, а й численні політико-ідеологічні завдання, спрямовані на утвердження комуністичної свідомості. При цьому аматорські концерти, вистави, інші творчі заходи, що проводилися культпрацівниками, викликали справжню зацікавленість і схвалення у людей. Більшість же політичних акцій, усіякі викривальні кампанії сприймалися ними переважно стримано, вимушено, а будь-які спроби атеїстичної пропаганди викликали несприйняття.

Література:

1. Бажан О. Г. Стан освіти, науки і культури в Українській РСР в середині 60-80-х рр. XX ст. // Краєзнавство. – 2002. – № 1-4. – С. 75-78.
2. Зінич С. Г. Соціалістичний реалізм – творчий метод радянського кіномистецтва / С. Г. Зінич – К.: Знання, 1983. – 47 с.
3. Кривчик Г. Г. Соціальний розвиток українського села в 60-80-ті рр. XX ст. [Текст] : автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.01 / Кривчик Геннадій Георгійович; Дніпропетровський національний ун-т. ім. Олеся Гончара. – Д., 2002. – 32 с.
4. Левчук Т. В. Кіномистецтво Радянської України сімдесятих років / Т. В. Левчук. – К.: Знання, 1980. – 32 с.
5. Шупик О. Б. Соціалістичний спосіб життя і радянське кіномистецтво // Духовний світ сучасника в кіномистецтві: зб. наук. ст. / [відпов. ред. В. В. Цвіркунов]. – К.: Наук. думка, 1981. – 115 с.
6. Державний архів Вінницької області (далі – ДАВіО) – Ф.Р – 2700. – Оп. 6. – Спр. 2354. – 393 арк.
7. ДАВіО – Ф.Р – 2700. – Оп. 6. – Спр. 3. – 125 арк.
8. ДАВіО – Ф.Р – 2700. – Оп. 6. – Спр. 13. – 385 арк.
9. ДАВіО – Ф.Р – 2700. – Оп. 6. – Спр. 2156. – 385 арк.
10. ДАВіО – Ф.Р – 151. – Оп. 12. – Спр. 77. – 146 арк.
11. ДАВіО – Ф.Р – 151. – Оп. 15. – Спр. 1342. – 123 арк.

У статті досліджено особливості розвитку кіномистецтва у містах та регіонах Вінниччини 60-80 рр. XX ст.

Ключові слова: мережа фільмотек, культурний розвиток, кіномистецтво, рекламування, кіноустановки.

В статье исследованы особенности развития киноискусства в городах и регионах Винницы 60-80 гг. XX вв.

Ключевые слова: сеть фильмотек, культурное развитие, киноискусство, рекламы, киноустановки.

The article examines the peculiarities of cinema in the cities and regions of Vinnitsa 60-80 years of the twentieth century.

Keywords: network movie memorabilia, cultural development, film, advertising, film projectors.

УДК 330.88+378.147

Л.В. Потапкіна
м. Хмельницький, Україна

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Серед розвинених країн немає такої держави, яка би тими чи іншими методами не прагнула б сприяти інноваційному процесу. У перегонах науково-технічних досягнень лідерські позиції займають ті держави, які звертають значну увагу на конкурентоспроможність інноваційного потенціалу свого суспільства. Інноваційні технології постійно оновлюються, забезпечуючи сталий розвиток сучасних країн. Проте головним